

19 MAYIS BAYRAMINI KİM NASIL KUTLUYOR?

Zeki Sarıhan

Ulusal Eğitim Derneği Önceki Genel Başkanı

Türk milletinin binlerce yıllık tarihinde 1919 yılının önemli bir yeri var. Bu tarih, yeni bir hayata, yeni bir dünyaya kavuşmak için **milletin ayaklandığı** yıldır.

Bir grup İttihatçı yöneticinin büyük bir kumar oynayarak devleti ve milleti 1914 Harbi Umumi cehennemi içine atması, hem Osmanlı devletinin hem de bu devlet sınırları içinde yaşayan Türk, Kürt, Ermeni, Rum, Arap, Süryani nüfusun mahvına neden oldu. 30 Ekim 1918'de imzalanan koşulları ağır **Mondros** Ateşkes Anlaşması'ndan sonra millet bir bekleyiş içine girdi. Şimdi ne olacaktı? Galip büyük devletler Ortadoğu'da böyle bir devletin bir daha dirilmemesi, Avrupa'yı rahatsız etmemesi için onu parçalamaya, her bir parçasını da denetim altına almaya hazırlanırken Türkler halay kırıklığı, aldatılmışlık duygusu, umutsuzluk ve perişanlık içindeydi. Ermeniler yaşadıkları büyük travmanın etkisiyle perişan, Rumlar Elen imparatorluğunun yeniden doğacağı hayali içinde, Araplar ise İngilizlerle Fransızlara dayanarak başlarının çaresine bakma telaşına düştüler.

Batmakta olan gemiden herkes bir şey kurtarmaya çalışıyordu.

Türklerin şaşkınlığı 6.5 ay sürdü. 15 Mayıs 1919'da İzmir'in Yunanlar tarafından işgali, Türklerde emperyalistlerin, özellikle **Wilson'un** hak ve adaletin gözetileceği vaatlerinin boş olduğunu, kendi başlarının çarelerine bakma gerektiğini düşündürdü.

Yeni bir mücadeleye girişmeleri için Türklerle cesaret veren iki olgu vardı:

Birincisi Türklerin tarihte oynadıkları roldü. Miting kürsülerinden, en son 600 yıllık şanlı bir tarihi olan bir milletin yok edilemeyeceğine vurgu yaptılar.

İkincisi ise yüzyılın başından beri milletlerin bağımsızlık ve özgürlük için giriştiği mücadele dönemi idi. Çin, İran, 1908 Jön Türk Devrimi, Hindistan, Mısır gibi sömürgelerdeki bağımsızlık mücadelesi, özellikle Rusların **1917 Ekim devrimi** Türkler için büyük bir moral kaynağı idi. Bu durum Türklerin devletsiz ve bağımsızlıksız bırakılmayacağını işaretleri idi. Öyleyse esareti kabul etmemek, her türlü yolla mücadele etmek gerekirdi.

Erzurum, İzmir, Adana, Trakya, Trabzon'un Türk devletinin bir parçası olarak kalmasını savunmak üzere **Müdafaa Hukuk Dernekleri** zaten Ateşkes Anlaşmasından hemen sonra kurulmuştu. Şimdi artık silahlı mücadeleye girişilebilirdi. İlk silahlı direniş birlikleri, teslimiyetçilikle, umutsuzlukla mücadele içinde İzmir arkalarında başladı.

Ancak bu mücadeleler düşmanı yalnızca rahatsız edebilir ve oyalayabilirdi. **Ordu esas olarak terhis edildiğinden ve silahlar toplandığından** yeni bir ordu kurmak ve mücadeleyi merkezi bir komutaya bağlamak gerekirdi. Bunun denetim altındaki başkent İstanbul'dan yapılamayacağı açıktı. Bu mücadelenin Müslüman Türklerin yoğun olduğu ve işgalin henüz ulaşmadığı bölgelerde üstlenmesi gerekirdi.

Mustafa Kemal Paşa'nın 9. Ordu Birlikleri Müfettişi olarak Anadolu'ya gönderilmesi, böyle merkezî bir direniş karargâhının meydana getirilmesine vesile oldu. O, İttihatçı şeflerle geçinemediği ve Ermeni tehcirine katılmış olmadığı için İngilizlerin ve Padişah Hükümeti'nin şimşeklerini üzerine çekmemişti. Anadolu'ya ordunun elindeki silahları toplamak, Karadeniz bölgesinde Rum nüfusu rahatsız ettiği ileri sürülen Türk çetelerini bastırmak ve Doğu Anadolu'da kurulan Şûra hükümetlerini dağıtmak için gönderilmişti. Samsun'a çıktığında ve Havza yollarında iken

memleket kaynıyordu. **Mustafa Kemal Paşa, yeni direniş döneminin önderliğine aday oldu** ve bu isteği Amasya görüşmeleri, Erzurum Kongresi ve ardından Sivas kongresi başkanlıklarıyla adım adım gerçekleşti.

Anadolu'da subayların başını çektiği direniş hareketi; idarecileri, eşrafı, aydınları da içine aldı. İstanbul'da yaşayan Türklerin de ilgisini üzerine topladı. Şimdi artık **Padişah Hükümetiyle Kuvayı Milliye karşı karşıyaydı**. Kuvayı Milliye hareketi o kadar yayıldı ki, İngilizler Damat Ferit Hükümeti'ni başta tutarlarsa Kölelik anlaşmasını Türkiye'ye kabul ettiremeyeceklerini anladılar ve O'nu istifa ettirdiler. İstanbul'da Anadolu ile anlaşacak yeni bir hükümet (Ali Rıza Paşa Hükümeti) kuruldu ve bu hükümet Aralık 1918'de dağıtılmış olan meclisin yerini alacak yeni parlamento için seçimleri yaptırdı. Bu seçimi Anadolu'da yöneten **Kuvayı Milliye**, yurtsever bir meclisin oluşmasını sağladı.

1919 yılı biterken Türk bağımsızlık hareketinin hedefi **Misakı Milli** olarak belirlenmiş bulunuyordu. Bu programın gerçekleşmesi bir dizi siyasi gelişmelerden, askeri hareketlerden geçerek sağlanabilecekti ve bunun için düz bir hat çizilmesi de mümkün görünmüyordu. Nitekim Anadolu hareketine taviz vermenin onu büsbütün güçlendirdiğini anlayan İngilizler, havuç politikasını bırakarak yeniden sopayı ele aldılar. **İstanbul'u resmen işgal ettiler**, İstanbul Meclisi'ndeki yurtsever önderleri tutukladılar. Bu Meclis, yeni seçilenlerle takviye edilerek daha güvenli çalışacağı Ankara'ya taşındı. İngilizler Damat Ferit'i yeniden iktidara getirdiler ve Anadolu'da karşıdevrimci isyanlar çıkarttılar. Yeni bir Türk devleti kuran Meclis, bu hareketleri bastırdı. Milli birliği sağladı. Bütçe yaptı ve ordu kurdu. Yunan saldırısı karşısında kritik zamanlar yaşadığında bir halk hükümeti kurulmasına ramak kaldı ise de güçlendikçe bundan vazgeçti. İki buçuk yılın sonunda Misakı Milli sınırlarını kazandı.

19 Mayıs 1919 günü Mustafa Kemal Paşa'nın karargâhı ile birlikte Samsun'a çıkması, o günün dikkat çekmemiş olaylarından biridir. Mustafa Kemal Paşa için bile bunun o günlerde olağanüstü bir anlamı olduğu söylenemez. Cumhuriyet ilan edildikten yıllarca sonra bile 19 Mayıs, Samsun için Atatürk'ün kendi şehirlerine geldiği gün niteliğindedir. Bunun bütün ülkede bir bayram günü olarak kutlanması kararı Atatürk'ün ölümüne yakın bir tarihtedir ve o da daha Kurtuluş Savaşı'ndan önce başlamış bahar aylarında yapılan gençlik şenlikleriyle birleştirilerek anlamlandırılmıştır.

Günümüzde 19 Mayıs, Kurtuluş Savaşı'nın başladığı bir gün olarak kabul ediliyor ve Türkiye'nin emperyalizmin dümen suyuna bağlanmasına ve siyasi iktidarın hem işbirlikçiliğine, hem giderek muhafazakâr bir toplum yaratma projesine karşı bir protesto günü olarak kutlanıyor. Siyasi iktidar ise milli bayramların nasıl kutlanacağı ve bunlara ne anlam verileceği konusunda tekeli elde bulundurmak istiyor. Bu nedenle farklı kutlama programları ortaya çıkıyor. Ne yazık ki, Türkiye'nin Atlantik sistemine kapıldığı 1950'lerden beri ülke yabancı üslerle donatılırken, yer altı kaynakları Amerikalılara verilirken, birkaç generalin bütün halkı baskı altına alıp ülkeyi istedikleri gibi yönettikleri dönemlerde de 19 Mayıs her yıl devlet tarafından "çoşkuyla" kutlanıyordu!

Bugünkü iktidarın Atatürk'ten ötürü bu kutlamalarda kendisinin bir heyecan duyduğu, kitlelere bir heyecan verdiği söylenemez. Hiç de haksızlık yapmadığımızdan emin olarak söyleyebiliriz ki, bugünkü siyasi iktidarın esin kaynağı tarihteki milli hareketler değil, **Emevi İslamı**'dır. Bu nedenle milli bayramları dinî bayramlara rakip olarak görmektedir. Şimdilik elinden gelmediği için millî bayramları bir yana atamıyor. Bundan öncekiler nasıl 19 Mayıs'a milli bağımlılığın gölgesinde bir anlam vermişlerse, o da şimdi onu muhafazakârlığın hizmetine koşmak istiyor.

Bütün bayramlar halk kitleleri içinde sürekli ve derin bir sahipliğe kavuşurlarsa yaşarlar. Türkiye halkı milli bayramlarına şu üç kavramı yüklerse onu daha anlamlı kutlayacaktır:

Bağımsızlık, aydınlanma ve halkçılık. (16 Mayıs 2012)